

mind tudósította a' Fr. ákat is a' dolog mi-
benlétéről. Ők feleletet nem adtak: hanem
csak ugyan a' Fr. Sereg' Előlvígvázóinak
Vezére *Oudinot* Generális, beszéllett dél-
után a' *Rajna*' Santzabéli Kommendáns-
sal, *Karg* Oberstlieutenántal: mely be-
szélgetésnek azonban nem látszik, hogy
valamely sikere lett volna, mert csak ha-
már azután Frantzia Huszárok nyargaltak
a' sántz felé, 's belé vágtak annak palánk-
jaiba, és más ellenséges ijjeszgetéseket is
követtek el. Hét óra felé egy ágyú-lövés
lett, mely jeladásra, mintegy 6 ezerig va-
ló Fr. ák kerekedtek fel, 's nyomultak min-
denfelől a' sántz felé; melynek egész Őri-
zete, nem állott többől, négy Kompánia Pa-
latínátusbéli Tábori-Vadászoknál, és mint-
egy nyóltzvan Münsteri Lovasoknál. A'
szomszéd falukban, Frankóniai Vadászok
váltak: de kevés számmal, kiket a' Fran-
tziák el kerítettek, 's foglyaikká tettek. A'
Sántzhoz is mind közelebb közelebb nyo-
multak, végre pedig neki is rohantak an-
nak egészs erővel, a' midönn egy Tiszt
indítódott hozzájuk Trombitással, de ha-
szontalanúl. Egynehány próbatételeikben
szerentsétlenek voltak a' Frantziák: végre
a' bal-szárnyok ugyan csak bé-rontott; 's
ugyan akkor egy más csoportjuk, hajókon e-
vagy más útakonn? nem tudhatni bizo-
nyosan, hátul került a' sántzhoz, 's el fog-

lalta a' Rajna' hídját. Ekképpen el vólt
 vágva az útiók a' Sántz-örzöinek: mind-
 azáltal egy rész közzülök, ugyan tsak ki-
 vágta magát, 's által jött a' Rajna' jobb-
 meljékére, egy ágvút és egy munitziós-sze-
 keret is hozván magával. A' Fr. ák köz-
 zül is jöttek által egynehány százan a' Raj-
 na' jobb meljékére, de tegnap délutánn is-
 mét vízfőza-takarodtak: tsupán a' Rajna'
 hídján hagytak őrizetet: már ma pedig
 azt is vízfőza-vonták. A' Rajna' sántza'
 vívása közben, a' Városba is szállottak bé
 egynehány ágyú-golyóbisok, és haubitz-
 gránátok, melyek, kárt tettek némely épü-
 letekben. Mintegy 5 százig való Német-
 Birodalmi Katonák, 15 Tíztijsikkal egye-
 temben estek fogságjokba a' Frantziáknak,
 kik ezen alkalmatossággal, nyertek 50 lo-
 vakat is, 3 hatfontos ágyúkat, 's négy
 munitziós-szekereket. A' Frantziáknak ön-
 nön vallástételek szerént, többbe került né-
 kiek a' Sántz' erőszakos el foglalása, 3
 száz embernél.

Valamint Koblentzben: színtúgy Zwey-
 brückenbenn is igen kevés Baráti találko-
 zának a' Fr. Szabadság' fájának: mert a'
 mint fel-állíttatott vólna az Jan. 14-dikén:
 nem jelentek meg tíz Lakosoknál többen
 a' tzeremóniájánn. A' Magistrátus invitál-
 va vólt, hogy jelenne meg: de a' Polgár-
 ság által meg-intetett, hogy azt ne tele-

kedje, a' minthogy nem is tselekedte. Már ez a' mostani Szabadság' fája, hatodik Ültetmény Zweybrückenbenn. Az öt előbbienek ki-száradtak.

*Geldrián*nak az a' része, mely Pruszfziához tartozott, Jan. 17-dikén kaptsoltatott a' Fr. Respublikához.

A' *Württembergi* új Hertzeg, Jan. 22-dikén adta által a' maga Tartománya Rendjeinek *Stuttgárd*ban, az ő privilégiumaikat és jussaikat meg-erössítő petsétes Levelet, ily nemes fogadásnak nyilatkoztatása mellett: „Az én Hazám' Konstitúciója — *úgy-mond* — mely oly régtől fogva szerentsésti már azt, mindenkor szent leszsz előttem, 's Kalaúzza az én Igazgatásomnak. Fő foglalatosságomat fogja tenni, az én Alattvalóim közönséges és magános javának murakálódása; és minden, valami tsak azt előmozdithatja, tzielja leszsz az én hatra lévő egész életemnek.“ Serkentette a' Hertzeg, jó szándékjának elősegéllésére a' Rendeket is, és buzdításának, ezen arany-régulát vetette utanna: „Az Uralkodó és a' Tartomány között való egygyesség 's egygyeértés, az Egészsz' (Közönség) javának 's fenn-tartásának egyedül való eszközei“ mely kedves egvességnek szorossabbá való tévésere — *így folytatta tovább Beszédjét* — nem lehet alkalmatosabb eszköz, mintha a' Rendek magok részéről elégséges

hatalommal fel-ruházandó Deputátusokat neveznek ki, valamint a' Hertzeg is maga részéről, hív 's értelmes Tanácsosokat, kik ezen kétséges időkben, a' közhalátnot meghatározzák, és minden eddig fenn-föröghatott nehézségeket el hárítsanak.

Olasz Tudósítások.

A' Budai Német Újág is írta a' Passau után, hogy a' Frantziák két tsapatokban indultak Róma ellen, és hogy egyik Tsapat Tolentinónál lett volna már Jan. 9-dikén: másik pedig Perugiánál: de a' Ferrárai Levelekből, melyek, Jan. 13-dikán költek, tsupán Cisalpinus Katonákról olvassuk, hogy a' Római Udvar' Birtokai-bann igyekeztek volna előre nyomulni; hanem a' nagy hó el zárta előttök a' Róma felé szolgáló utat.

Az említett Ferrárai Levelek írják, hogy az Ánkónai Megyebéli *Osimo* nevű Varos' némely Lakosaitól hívatalt vévén a' Cisalpinus Katonák: egy Osztájt magok között leg-ottan *Osimo* felé indították. Meg-értvén ezt azonban az Ánkónai Megyének hegyi Lakosai, egynehány ágyút szerzetek magoknak, 's úgy várták a' Cisalpinusokat, kik hogy oda érkeztek, tsak el szörnyűködtek, midőn az ágyúgolyóbisokat sűrűen látták szállani feléjük, melyek, többet is kétszáznál, részszerent le-

öldöstek, részszerént sebbejtettek közöttük. Tudósíttatván az Ánkónai Frantzia Generális e' történetről: azonnal *Osimo* felé indult egész Korpusával, hova ellenállás nélkül be is mehetett: mivel már akkor a' Hegyi-Lakosok, fel-vették magokat magas honnyaikba. *Osimo* Városától 60 ezer tallert kívánt az említett Fr. Generális, oly fenyegetés mellett, hogy ha ezen summa, rövid idő alatt le nem tevődik: ki fogja raboltatni az egész Varost.

Rómából Jan. 7-dikénn: — „Déc. 28-dikától fogva ismét tsendesség van itten. A' Státus-Secretárius *Doria* Cardinális, sok szavahihető Személyeket meg-kérdeztetett az említett napi történet eránt, kik, annak szemmél látott Tanúi voltak, 's feleleteikből egy környülállásos, és hiteles nev-alól írásokkal meg-erősített előadást készített, melyből láthassa meg Európa, a' dolog' igazságát.

Rómából írták Jan. 12-dikénn, hogy már akkor ismét frissen érzette magát Pápa Ő Sz. ge.

Zárában, következő summájú Királyi Rendelés tétetett közönségessé Jan. 1-ső napján Gróf *Thurn* által:

1.) Egy Kormányfő állíttatik fel (a' mint már volt mondvá) Zárában, a' mely egyszersmind Felső-Törvényfő lesz az egész Dalmátziára nézve.

2.) Lefzen egy 1-ső Instántziájú Törvényfzék is.

3.) Meg erősíti Ő Felsége a' Zárai Fisális és számadó hivatalt.

4.) Meg-maradnak magok épségében mind a' Nemeseeknek, mind a' Polgároknak régi jussaik, és törvényes szokásaik. Azért, szabad lefzen minden 3-dik esztendőben 12 Voksolókat választani a' Népből, hogy ezek nevezzenek vokszok szerént 4 Személyeket a' Városi Lakosok közzül, a' kik a' Nép' Prókatorai lesznek, és ezek együtt választhatnak másokat, kik az életre 's eleségekre, az utak' készítésére, a' kútakra, a' szegényekre 's a' t. fognak figyelmezni.

5.) Kemény büntetés alatt meg-tiltatnak minden különös adók, melyek eddig szabad akarat szerént vettettek a' Lakosokra, hanem az Ausztriai taksa hozattatik bé itt is. Úgy nem különben a' vétkekre nézve, a' Codex Criminális Austriacus; mint-hogy még Dalmátziának nintsenek meghatározott Törvényei ilyenekben. Halállal fognak büntettetni a' Nép-lázzasztók, a' gyilkosok, 's a' haramiak.

6.) A' mely perek eddig az Egyházi-Törvényfzék előtt fordultak meg, és a' Velelntzei Nuntziátura vetett nekik véget: jövőendőben a' Püspökök a' magok Érsekeikhez fognak azokban appellálni, a' Zárai és Spalatumi Érseknek pedig egymáshoz.

7.) Ő Felsége is ki-adatja azon penziókat, melyeket a' Velentzei Respublika osztott vólt; által vesz egyszersmind minden terheket, melyek eddig a' fiskális jószágokon vagy jövedelmeken feküdtek, de ellenben mind azon jusok és jövedelmek, melyek, Regale Principis név alatt jönnek, úgymint vámok, harmintzadok, tizedek, a' Korona-jószágok' árendái, Ő Felségének saját 's egyedülvaló hatalmába jutnak.

8.) Hogy a' szegény Parasztság között vége legyen a' sok húzás-vonásnak, melyre alkalmatosságot adtak az úgy nevezett Executorok: ez okonn a' Pándurok 's Szerázánusok' száma kissebbítettetni fog, és munkájokért bizonyos fizetést fognak kapni.

9.) A' földmivelő Nép' könnyebbítésére, 's a' kereskedés' előmozdítására alkalmas utak készítettnek.

10.) Gondja leszzen a' Felségnek a' Szegényekre is, kik között sokan alig jöttek Vilagra, már meg-haltak a' szükség miatt, az embert nemnek nagy gyalázatjára.

11.) Triviális - Oskolák állíttatnak fel Zarában és a' többi főbb Városokban minden renden lévők' számára.

12.) Bizonyosokká tesz a' Felség mindeneket, hogy életek, birtokok, 's bátorságok' védelme, fő gondja leszzen, azon közmaximája szerint *Unicuique suum*.

Helvétziai Tudósítások.

A' Basileai Kántonnak Mezőségi-Lakosai, a' milyen tsendességgel terjesztették kívánságaikat a' magok Elöljáróik eleibe: szintoly készséget mutattak Ezek is, magok részéről, a' megértett kívánságoknak telyesítésébenn, és éppen ez az egymáshoz való költsönös szép magok alkalmaztatása, vette szereztséssenn eleit minden veszedelmes rendeletlenségeknek. Nem tagadjak ugyan magok a' Basileai Tudósítások is, hogy egy része a' Mezőségi-Lakosoknak fel-háborodott, de meg-mondják a' fel-háborodás' okát is, mely abból áll, hogy egy tsalárd Tudósítás el akarta hitetni vélek, mintha az ő Elöljáróiknak meg-egygyezésével nyomúlt volna a' Basileai határok felé hat ezer Bernai Katonaság. Erre a' hírre t. i. fel-fegyverkeztek öt ezer Mezőségi-Lakosok, 's haragos szándékkal indultak Basilea Városa feié, de még ezen kedvetlen körülállás is, új alkalmatosságot szolgáltatott a' Basileai szíveknek meg esmertetésére. Valamint t. i. hajdan *Menénius Agrippa*, viszfza vitte okos bátorsága által az el költözött Népet Rómába: úgy a' Basileai Elöljárók között is találkoztak két *Menénius Agrippák*, *Stebelin* és *Schmidt* Urak, kik a' békételenkedő Fegyveres-néphez, nemes mérészséggel ki-mentek, 's úgy a' lelkére beszéltet-

tek, hogy Az, eleibe tette a' hazafiúi engedelmességet az ellenséges győzedelemnek. Már azolta a' Mezőségi Lakosok között is vagynak hat száz Polgár Katonák Basilea Városában, a' Városi Polgárokkal egygyesülve, 's a' jövődöbéli Konstitútziónak ki dolgozására egy Kommisszió állíttatott fel, melyben ülnék 4 Tagjai az úgy nevezett kis Tanátsnak, négy Tagjai a' nagy Tanátsnak, egy Tagja az Universitásnak, hat Követeik a' Tzéheknek, 's 15 Mezőségi Deputátusok. A' Kommisszió' háza előtt lobog egy nagy, fekete, fehér, és veres színű zászló. A' fehér és veress színek ennelötte a' Mezőségi Lakosokéi voltak.

Zürchben (Tigurumban) is állíttatott fel egy Vígyázó és Bátorságra ügyelő Kommisszió, melyre az nagyon bízva, hogy fzedjen öfzfe minden panaszokat, és az ezeknek el - hárítását 's a' Konstitútzió' meg - jobbítását elő - segíthető tanácsadásokat.

A' *Schafhauseni* Kántonban is, telyesítödtek a' Mezőségi-Lakosok' kívánságaik Jan. 1-ső napján.

A' *Bernai* Kormányfzéknek hasonló tselekedetéről már emlékeztünk: szükségesnek látja azonban ezen Kormányfzék, hogy az igazgatása alatt lévő Tartományt, védelmezhető karba helyheztesse minden külső meg - támadtatás ellen, a' minthogy

lelkesenn is utánna lát a' hadi-készületté-
 teleknek. Waatlandi Seregének Vezérévé
 nevezte ama' derék Oberstert Weisz Urat.
 Nem tsak a' széleket rakatta meg Katona-
 sággal; hanem Helvétziának minden La-
 kosihoz is intézett egy Buzdító-Hirdet-
 ményt, oly természeti-érzékenyítésű ki-fe-
 jezésekkel, hogy a' Bernai Megyében,
 Öregek és Gyermek is ajánlják mago-
 kat a' Haza' védelmezésére. Az említett
 hathatós Hirdetménynek kezdő szavai ezek:
 „Keljetek fel Helvétziának Fiai! Keljetek
 fel! veszedelemben vagyon a' Haza. Hofz-
 fzas ideig éltetek a' Békességnek édes tse-
 dességével, melyet szerzett néktek a' ti
 vitéz Atyáitoknak, kik most a' boldog-
 ságban laknak, magok után hagyott hí-
 re neve, 's ki-ontott vére. Buslakodva
 néznek alá reátok, 's várják, ha méltók
 vagytok e' Ti az ő Hérosi tetteikre, és hogy
 az ő Fiaiknak hivattassatok. Ti érettetek
 hartzoltak ők; örömet meg-hóltak, hogy
 Ti szabadon és tsendesenn élhessetek; sok
 vérbe és pénzbe került az, hogy Ti, a' ti
 tsendes honnyaitokban, 's élőfáitoknak ár-
 nyékábann ki-pihenhessétek magatokat;
 hogy meg-élemedett Szüléitek mellett, Fe-
 leségeitektől és kis Gyermekeiktől körül-
 vétetve, tsendes foglalatosságokban 's be-
 szélletésekben, aggódás nélkül tölthessé-
 tek a' téli estvéket; a' víg nyári-napok-

ban pedig, áldott terméseiteket bé-arathas-
zatok.

Basileából Jan. 28-dikánn: — „A'
Frantzia Követ *Mengaud* Polgár, visfza
indúlt ide *Arauból*: minekutánna látta,
hogy meg nem gátolhatja a' Helvetziai
Frigynek, a' Kántonok által való meg-
újjíttatását, melyre már, a' mint értjük, mind
is rá-állottak, a' Basileai Kántonon kívül.

Ángliai Tudósítások.

Az Ország-Gyűlés' Második Táblájá-
nak, Januárius' 5 dik ejtőszakajai Ülésében
Fox Úrról szólván *Pitt* Minister, ily Kér-
dést is tett fel: „Mit lehetne várni egy
Fortól, a' ki már öt esztendőktől fogva
igyekezik nevetségessé tenni a' mi ügyünk
igazságát? “

Az Ország-gyűlésének Első - Táblája,
egy Királyi - Írást olvastatott fel maga előtt
Jan. 11-dikénn, melynek summája oda
megy ki: hogy a' Király ugyan, a' maga
hív Népének buzgóságába és bátorságába
vetett bizodalommal, meg van győződve
a' felől, hogy ha a' Frantziák bé-akarnak
rontani az Ő Felsége Országába, a' mint
szándékoznak, magokat rontják meg: kö-
telességének tartja mindazáltal Ő Felsége,
el kötvetni minden eszközöket, a' melyek,
Országainak védelmére szolgálhatnak: mi-
nekokáért, a' Parlamentomi Végzések ere-

je szerént fel-fegyverkeztethető Földnépéből annyit fog táborba indíttatni, a' megnyit kívánnak a' környülállások.

Nagy - Britanniának napnyúgoti partjaira ismét praktikáltak bé a' Frantziák egy rakás fegyvert, az ott reménylett Barátjaik' számára: de a' dolog ez úttal se' maradhatott titokban, 's a' fegyverek el vevődtek.

Négy ezer Hollandus hadi foglyoknak legnagyobb része, Ánglus Regimentek közé állott.

A' Párisi Tudósítások

Mindennap beszéllenek elő oly borzasztó történeteket, melyeket, a' Religió' megvételése, és az erköltsök' vesztetése természeti következtéseinek méltán tartanak, 's a' melyeknek ugyan azért eleit nem veheti a' tsupa fegyveres erejű vígyázás.

Elegyes Tudósítások.

A' Török Tsászár' Európai Birtokai-ban nőttön nő a' Pártosok' száma, a' legújabb Zimoni Tudósítások szerént. Azon partos Basához t. i. kinek nevét majd *Pasman Csoghlynak*, majd *Pasmann-Oglunak*, majd *Passawand Oglunak*, és még több féleképpen is írják a' magános és közönséges Levelek, a' Seresi Basa is hozzá akarja magát kaptsolni, mintegy húsz ezer Emberral Philippopolisnál; és ezen két Basával igyekezik egygyesülni minden módon

az Albániai is; kik azonban mind hárman bátorságot ígértek a' Kereskedőknek.

A' pestis, mely a' múltt őszönn által, sok károkat tett *Moldva* és *Oláh*-Országokban, Ukrájniában is ki-ütötte vólt magát, de, a' mint írják, már meg-gátoltatott.

Lithvániából oly értelmű Tudósítások érkeztek közelébb *Lembergbe*, hogy a' Hazaárulás' vétkére meg-győzöttetett, már esmeretes nevű Személyek, ki-vitettek ugyan az exekúzió' helyére, 's fel-olvasztatott előttök a' szententzia, hogy t. i. füleik el vágattassanak; 's orr-lyukaik kiszaggattassanak: de, végre ugyan csak nem hajtódott, és a' büntetés, tsupán fogságra-határozódott.

Béts.

A' Horvát-Országi és Slávóniai Szélek' Fő-Gondviselőjévé (Grenzinspektorra) újra *Devins* Generális neveztetett Ő Felségétől.

Magyar-Országot is illető Anglus Munkák.

1796-dik esztendőben jött Világ' eleibe Angliában, Európának napkelet és dél között fekvő részéről, egy futtolag készültt Könyv, 8-ad rétű formában, következő titulus alatt: *Travels in the Year*

1792. *through France Turkey and Hungary to Vienna: concluding with on account of that City. In Series of Letters to Lady in England By William Hunter Esq. White* 1796. 450. — Az Író, Munkájának elein erőssen ki kél a' Frantzia-Népi igazgatás ellen: sok ártalmait számlálja elő a' Törökök' gyávaságának; a' mostani Görögök' alattonságának, esmeretes példáit hordja fel; végre pedig az Ángliai szerentsés igazgatást mód nélkül is magasztalja. Magyar-Országról keveset tanul tőle az ember. Bétsről is csak annyit, a' mennyit, egy futtában által menő Ember tapasztalhat. — Mind Magyar-Országról mind Bétsről sokkal bővebben és nyomosabban ír egy más Nagy-Britanniai Utazó, *Townson* nevű Skótziai Orvos, ki a' maga fundamentomos tapasztalásait, hasznosan gyönyörködtető előadással, 8-ad formájú 262 levelekből álló Könyvben tette közönségesse, a' közelebb múltt 1797-dik észt. benn, ily ízím alatt: *Travels in Hungary, with a short Account of Vienna in the year 1793. By Robert Townson: illustrated with a Map and 16. Copperplates Robinsons* 1797. *Townson* Úr, Magyar-Országon öt Hónapig mulatott, mely idő alatt leg-inkább a' természetet vizsgálta, a' minthogy szinte fele részit teszik a' Munkájának, a' füvekről 's őrtzekről tett jegyzései, de az igazgatás'

formájára, 's a' Lakosokra is fordította ugyan tsak figyelmetességét. Az erköltsök' formálására és tudományok' virágoztatására tzelezó Betsi intézetekről szollván, emlékezett az el égett Hetzámfiteátromról is, és nagyon ditséri a' többek között a' Schönbruni Királyi botánikus (füves) kertet. — Nemzetünkéről, ha tsupa hallás után akart volna írni: másképpen kellett volna néki írni, azt mondja, mint a' hogy önön maga tapasztalása, 's meggyöződése fzerént tartozott írni. A' mit *Voltér* ítelt a' Magyarokról, ugyan azt bizonyítja *Townson* is, hogy t. i. nemes érzésűek, és gyámolai Fejedelmeiknek: *Une Nation genereuse l' appui de ses souverains.* — A' Karpatus Hegyeken némely különös történeteskéi is voltak *Townson* Úrnak, melyeket igen eleven színekkel le rajzolt. A' Budai és N. Váradi Ferdőkről egy kevésse nagyobb kémélléssel is írhatott volna. — A' Mappa, melyet ezenr Könyv mellett adott ki *Townson* Úr, valóságos Újság, Magyar-Országgra nézve is, mert botánika egyfzersmind 's mineralogika, szemléltetvén bizonyos jegyek és ki színelések által, hol mitsoda fű 's értz terem?